

"Yalnız xoşbəxt müəllimlər xoşbəxt insan yetişdirə bilirlər"

Acar Baltaş

JAFAR MANSIMI

Öyrətmək doğru reaksiya verməkdir

Proqramın 21 fevral buraxılışının Beynəlxalq Ana Dili Gününə təsadüf etdiyi üçün girişdə Gülağa Məmmədovun ifasında Emin Sabitoğlunun bəstəsi olan Kerkük bayatlarına aid "Şirin dil" mahnısını səsləndirilib. Görüşün aparıcısı Cəfər Mənsimi Acar Baltaşın müəllifi olduğu "Təcrübə dünən, təhsil isə sabahın biliyini təmsil edir. Çölə baxan xəyal görür, içəri baxan isə oynar" cümlələrilə görüşü açaraq qonağı və izləyiciləri salamlayıb. Aparıcı tanınmış türkiyəli qonağı izləyicilərə yaxından təqdim edib. Bildirib ki, psixoloq, professor Acar Baltaş Cərrahpəşə Universitetində doktorantura təhsili zamanı Türkiyədə ilk dəfə olaraq neyro-psixologiya mövzusunda araşdırıb, "Beynin yüksək funksiyaları" haqqında tədqiqatlar aparıb. O, 1983-cü ildən bu günə kimi təşkilatı psixologiyaya dair təcrübəsini iş həyatının ehtiyacları ilə uzlaşdıraraq liderlik və komanda işi mövzusunda seminarlar verir, kitablar yazır və insan resursları sahəsində xidmət göstərən Baltaş Qrupunu idarə edir. "Həyatı dolu-dolu yaşamaq", "Xəyalını yorğanına görə uzat", "Türk mədəniyyətində idarəçilik", "Yeni minillikdə iş uğurunun 12 açarı", "Bir səyahət olaraq liderlik" və digər kitabların müəllifidir.

C.Mənsimi qonağın soyadına baxdıqda iki söz - "bal" və "daş" sözlərinin önə çıxması diqqət çəkib və Acar Baltaşın həyatının bal və daş kimi tərəfləri haqqında nə deyə biləcəyini soruşub. Professor bildirib ki, məsləhəti Türkiyədə qəbul etməyə üçün apardığı mübarizələr həyatının daş tərəfidir. 1986-cı ildə həyat yoldaşı ilə birgə yazdığı "Stress", "Bədən dili" və s. kitablarının isə həyatının bal tərəfi olduğunu qeyd edib və vurğulayıb ki, kitablarındakı mövzular həmin dövrdə dünyada yeni duyulan, Türkiyədə isə heç bilinməyən anlayışlar olub.

A.Baltaş təhsil dünyasında atılması vacib addımlardan danışaraq deyib ki, öyrənmənlər həyatla bağlı təməl bilgilər almalı, peşəsindən məmnun və xoşbəxt müəllimlər tərəfindən öyrədilməlidir. "Müəllim xoşbəxt deyilsə, nəticənin gözəndiyi kimi olması mümkünsüzdür. Şagirdlər nə öyrəndiklərini unudurlar. Lakin müəllimlərin dərslər zamanı nə hiss etdirdiyi unudulmur. Deməli, müəllimlərin qurduğu əlaqə üslubu çox önəmlidir. Öyrətmək doğru reaksiya verməkdir. Müəllimin sinifdə öyrətdiyindən daha önəmliyi yaratdığı əlaqə ola bilər deyər düşünürəm".

Əgər insan bu amala xidmət edərsə, xoşbəxt ola bilər

"Sizə görə xoşbəxtlik nədir?" sualına cavabında psixoloq xoşbəxtliyin 3 məqamına toxunub: "Bəlkə də dünyada ardınca gedilərkən əldə edilə bilinməyən tək şey xoşbəxtlikdir. Çünki xoşbəxtlik bir yolçuluq, prosesdir. Birincisi, xoşbəxtliyi yaşanılan anla, məmnun olmaq-

"Yeni çağırışlar" da xoşbəxt məktəblər haqqında danışılıb

"Yeni çağırışlar" onlayn müzakirə proqramının növbəti qonağı tanınmış türkiyəli psixoloq, Baltaş Qrupunun rəhbəri, professor Acar Baltaş təhsilə baxışlarını və düşüncələrini bölüşüb. Təhsil Nazirliyinin dəstəyi və T-Network təhsil işçilərinin təcrübə və kommunikasiya platformasının təşkilatçılığı ilə davam edən "Yeni çağırışlar" proqramının 21 fevral 2022-ci il tarixində yayımlanan bölümündə qabaqcıl elm adamı Acar Baltaş ilə xoşbəxt məktəblər barədə danışılıb. "T-Network"ün koordinatoru, təhsilin idarə olunması üzrə mütəxəssis Cəfər Mənsiminin təqdimatında davam edən proqram Təhsil Nazirliyinin "Facebook" sahifəsi üzərindən canlı yayımlanıb.

la qarşıdır. Ancaq bunlar xoşbəxtlik deyil, həzrdir. İkincisi - xoşbəxtlik insanın etdiyi işdən zövq alaraq zamanı unutmamasıdır: oxuduğu kitabdan, dinlədiyi musiqidən, idmandan, maraqlı söhbətdən və s. Bu cür xoşbəxtliyi əldə etmək üçün insanın bədəninə və beyninə yatırım etməsi lazımdır. Üçüncü növ xoşbəxtlik insanın özünü aşan, özündən başqa digərlərini də düşünmək kimi məqsəddə xidmət etməkdir. Məsələn, ehtiyacı olan insanlara yardım etmək, heyvanları qorumaq, iqlim dəyişikliyinə qarşısını almaq məqsədlə nəse etmək və s. Əgər insan bu amala xidmət edərsə, xoşbəxt ola bilər".

Müəllimlik missiyası

Professor bildirib ki, xoşbəxt şagirdlər yetişdirmək üçün xoşbəxt müəllimin olması mütləqdir. Müəllimliyinin bir missiya olduğunu qeyd edən qonaq vurğulayıb ki, yaxşı müəllim olmaq üçün anadan müəllim kimi doğulmaq lazımdır. Müəllim sinifə girərkən "mən dərsimi yaxşı hazırladım, şagirdlərimə bunu başa sala biləcəyəmmi?" sualları ətrafında düşünməkdən öncə "mən bu sinifə ölkənin gələcəyini inşa etmək, dünya üçün yaxşı insanlar yetişdirmək üçün girirəm" deməlidir. Dərsi başa salmaq bundan sonra gəlməlidir. Bu zaman şagirdlər də xoşbəxt olacaq.

Xoşbəxt məktəblər yaratmaq üçün nəyi dəyişməliyik?

Aparıcının "Xoşbəxt məktəblər yaratmaq üçün hazırkı təhsildə nələri dəyişmək lazımdır?" sualına cavabında professor söyləyib ki, belə bir məktəbin yaradılması üçün müəllim, şagird, valideyn və rəhbər şəxslərin arasında iş birliyinin olması vacibdir. Yazıcının sözlərinə görə, təhsil işi məktəbin tək başına görə deyil, mütləq ailə, müəllim, şagird, rəhbər şəxslər bir araya gələrək nəyin necə edilməsi müzakirə etməlidir.

8 gushəli çağırış

Xoşbəxt məktəblər yaratmaq üçün Acar Baltaş məktəb planını bu cür qurmağı tövsiyə edib və bu planı 8 çağırışdan ibarət səkkiz gushəli ulduza bənzədir: "1.Nizam-intizam qaydasının olması. Məktəblərdə nizam-intizam olduqda bir çox şeylər qaydaya düşəcək. 2.İştirakçılıq. Müəllim, şagird, valideyn, rəhbər şəxslərin birgə fəaliyyəti. 3.İstedadlı və xoşbəxt müəllimlər. 4.Anlayış və şəfqət. 5.Effektiv idarəetmə və rəhbərlik. 6.Texnologiyanın tətbiqi. 7.Qrup fəaliyyəti, iş birliyinin öyrədilməsi. 8.Sənət və fəlsəfə. Fəlsəfə bilməyən toplumlarda estetik, sənətin yaranması mümkün deyil". Psixoloq onu da əlavə edib ki, təhsildəki bütün problemlərə rəğmən müəllimlər düzgün seçilsə, düzgün təhsil verilərsə, uyğun ödənilmə aparılırsa möcüzələr etmək olar.

Şagirdlər məktəbdə xoşbəxt deyillər. Bəs çıxış yolu nədir?

Acar Baltaş şagirdlərin məktəblərdə xoşbəxt olmamasının səbəbini belə açıqlayıb: "Şagirdlər məktəbdə xoşbəxt deyillər. Çünki onlar xoşbəxt müəllimlərlə rastlaşmayıblar. Şagirdlər öyrəndiklərini həyatda tətbiq edə bilmirlər, bu biliklər həyatda onların işinə yaramır. Problemi aradan qaldırmaq üçün şagirdlər həyatın içində atılmalı, bunun üçün qrup çalışmalarına imkan verəcək proqramların hazırlanması, müəllimlərin, məktəb üçübağının üzvlərinin iş birliyi təmin olunmalıdır".

Acar Baltaş uğur və xoşbəxtlikdən öncə insanın həyatda ən çox güvənə ehtiyacı olduğunu bildirib. Yazıcının fikrincə, insanların özlərinə və bir-birlərinə güvəni çox aşağıdır: "Toplumda xoşbəxtliyi nail olmaq istəyiriksə, insanlar evlənmədən öncə uşaq tərbiyəsi ilə bağlı təhsil almalıdırlar. Əhəmiyyətli bir həyatın üç təməl prinsipi var: 1)Əhəmiyyətli, işə yarayan bilikləri öyrətmək, etdiyiniz hər bir şey əhəmiyyətli olmalı, işə yaramalıdır; 2)Dərin etibarə, daya-

nıqlı münasibətə sahib olmaq; 3)özünü aşan bir məqsəddə xidmət etmək".

Qonaq qeyd edib ki, uşaqlarımızı yetişdirərkən ən təməl nöqtə ilk illərdə onlara ayırdığımız zamandır. Uşaqları oynadıqları oyunlar, qulaq asdıqları musiqilərə görə danlamaq deyil, onlara qatılmaq, dəstəkləmək, onları başa düşməyə çalışmaq, onlarla həmsöhbət olmaq lazımdır. Müəllimlər də şagirdləri ilə anlayışlı davranmalı, onların fikirlərinə hörmət etməlidirlər.

"Həyatın haqqını vermək" kitabının yazarı olaraq Acar Baltaş 15 yaşından uşaqları yay tətilində işlətməyi tövsiyə edib. Psixoloq 1 yaşlı uşaqların oyuncaqlarını toplamalı, 2 yaşlı uşaqların yeməyi özləri yeməli, 3 yaşlı uşaqların ayaqqabısını, düyməsini özü bağlamalı, ən gec 6 yaşdan yataqlarını toplamalı olduqlarını, ev işlərində valideynlərinə kömək etmələrini deyib. Bütün bunlar uşaqlarda məsuliyyət, iş sevgi, iş görənlərə hörmət hissi formalaşdırır.

Cəfər Mənsiminin "Uğurun həyatımızı zəhərlədiyini demisiniz. Nədən belə düşünürsünüz? Zəhəri bala çevirmək üçün nə tövsiyə edirsiniz?" sualına cavablandıraraq qonaq bildirib ki, uğurlu olmaq qürur verər, uğursuzluq isə inkişaf etdirər, insanların empatik olmasına gətirər, uğurun dəyərini artırır. Həyatda anlayış verən uğursuzluqdur, öyrənmə fürsətidir.

Məktəb həyatından həyat məktəbinə

Acar Baltaş hesab edir ki, müəllimlər dinləməyi sevmir və deyilənlərə "bunu bilirəm" cavabı verirlər. Professor qeyd edib ki, müəllim üçün ən önəmli məqam əlaqə qurmaq, yaxınlaşmaq və sual vermək olmalıdır: "Müəllimlərə çox sağlam tövsiyəm budur - öncə dayan və soruş. Cavabı aldıqdan sonra söyləyəcəyiniz şey etdiyindən daha təsiri olmalıdır. Müəllimlərdə gördükləri işin missiyasına inam olmalıdır".

Özü-özünü təmin etmək və özgüvən

hissləri haqqında da danışan professor bildirib ki, özünü təmin etməyin əsas qaynağı keçmişdə qarşılaşılan uğur və uğursuzluqlar, öncəki uğurlarına hörmət duyğusudur. Belə insanlar problemin ətrafında fırlanıb onu çözməyiblər. Özünə həddindən artıq güvənən insanlar əslində sahib olmadıqlarını əldə etdiklərini düşünür, sərişələrini şişirdir, başqalarını günahlandırır.

Məktəb həyatını həyat məktəbinə necə çevirməyin yolları haqqında suala cavab olaraq yazıcı bildirib ki, "bunun üçün mütləq məktəb binasından kənara çıxmaq, qrup çalışmasını təşviq etmək, şagirdləri fiziki şəkildə məşğul edərək öyrənməyə yönəltmək lazımdır. Bunun üçün sadəcə məktəb laboratoriyaları yetməz. Şagirdləri məktəb binasından kənara çıxarmadıqda, onların tapşırıq üzərinə məsuliyyət qoymadıqda uşaqlar tənbəlləşir və tələb etməyə başlayırlar".

Yeni çağırışçı C.Mənsiminin "Siz təhsil sistemini yenidən inşa etsəydiniz hansı məktəb modelləri olardı? Ən çox nəyi önə çıxardınız?" sualına cavabında A.Baltaş qeyd edib: "Mən KIPP modelini (1994-cü ildə ABŞ-da yaradılmış çarter dövlət məktəbləri şəbəkəsi. Şagirdlərin əksəriyyətini afroamerikalı və latınamerikalı, ispan dilli uşaqlar təşkil edir) örnək alırdım. Bu modeldə uşaqları mümkün qədər məktəbdə saxlamaq, məktəbin imkanlarından faydalanmaq, musiqi, rəqs, idman var". Sosial-duyğusal öyrənmənin təmin edilməsi üçün də A.Baltaş qrup çalışmasının çox önəmli olduğunu deyib, insanların bir-birlərindən öyrəndiklərini diqqət çəkib.

İnsanlığa xidmət etməyən texnologiya

"Xoşbəxt müəllimlər necə yetişdirilməlidir" sualının cavabında qonaq birinci seçim meyarlarının olması, sonra onlara yaxşı təhsil verilməsinin vacibliyini vurğulayıb: "İnsanlara motivasiya verən birinci proses öyrənmədir, ikinci - inkişaf, üçüncü - tutduğun işdə kontrol imkanlarının varlığı, dördüncü-etdiyi işdə uğurlu olmaq duyğusu yaşamaq, beşincisi-əldə etdiyi işin əhəmiyyətini anlamasıdır. Müəllimlərdə gördükləri işin missiyasına inam olmalıdır. Onu da qeyd edim ki, xoşbəxt müəllimlərin formalaşmasında rəhbər şəxslərin də xüsusi rolu var. Onlar birlikdə çalışdığı isanların həyat yolçuluğunu bilməlidir. Diqqət edin, liderlik dünyada ən çox araşdırılan mövzudur. Amma dünyada ən zəif yer də idarəçilikdir. Çünki onlar işin fəlsəfəsindən məlumatsızdırlar".

Görüşün sonunda türkiyəli qonaq Acar Baltaş Azərbaycana könül dolu salamlar göndərərək, "həyatı dolu-dolu yaşayın, sahib olduğunuz şeylər barədə bir daha düşüünün və qiymətini bilin. Sizin sahib olduğunuz sahib olmayanlara əl uzadın" müraciəti ilə proqramı yekunlaşdırıb.

Lamiyə ƏLİMƏRDANOVA